

MASARYKOVA UNIVERZITA
PRÁVNICKÁ FAKULTA

RODINNÉ PRÁVO V NOVÉM OBČANSKÉM ZÁKONÍKU

© Zdeňka Králíčková, březen 2016

PRAMENY

■ VNITROSTÁTNÍ

- LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD
(č. 2/1993 Sb.)

- ZRP (z. č. 115/2006 Sb.)

- OZ (z. č. 89/2012 Sb.)

- ZSPOD
(z. č. 359/1999 Sb.)

- OSŘ (z. č. 99/1963 Sb.)

- ZŘS (z. č. 292/2013 Sb.)

- ZMPS (z. č. 91/2012 Sb.)

- ZM (z. č. 301/2000 Sb.)

- ZSZdravS (z. č. 373/2011 Sb.)

■ MEZINÁRODNÍ ÚMLUVY

- ÚMLUVA O OCHRANĚ LIDSKÝCH PRÁV A ZÁKLADNÍCH SVOBOD
(č. 209/1992 Sb., čl. 8)

- ÚMLUVA O PRÁVECH DÍTĚTE (č. 104/1991 Sb.)

- ÚMLUVA O OCHRANĚ DĚTÍ A SPOLUPRÁCI PŘI MEZIN.OSVOJENÍ
(č. 43/2000 Sb. m. s.)

- EVROPSKÁ ÚMLUVA O OSVOJENÍ DĚTÍ
(1967 - č. 132/2000 Sb. m. s.)
(revize 2008 – www.coe.int)

- EVROPSKÁ ÚMLUVA O VÝKONU PRÁV DĚTÍ
(č. 54/2001 Sb. m. s.)

- EVROPSKÁ ÚMLUVA O STYKU S DĚTMI (č. 91/2005 Sb. m. s.)

- NAŘÍZENÍ RADY (ES)

LITERATURA

- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.:* Rodinné právo. 2. vyd., Praha: C. H. Beck, 2017.
- *Hrušáková, M., Králíčková, Z., Westphalová, L. a kol.:* Občanský zákoník II. Rodinné právo. Komentář. Praha: C. H. Beck, 2014.
- *Králíčková, Z.:* Rodinné právo v novém občanském zákoníku. Právní rozhledy, 2013, č. 23 - 24.
- *Telec, I.:* Subjektivní práva rodinná. Právní rozhledy, 2012, č. 3.
- *Eliáš, K.* Co nového doma? Rodinné právo v novém občanském zákoníku. In *Eliáš, K., Havel, B., Bezouška, P., Šustrová, D.* Občanské právo pro každého. Praha: Wolters Kluwer, 2013.

Po roce 1989

- změna hodnotové orientace
- přijetí nové Ústavy, Listiny základních práv a svobod a mnoha lidskoprávních úmluv

- 1992 - přijetí zákona č. 234/1992 Sb., obnoven církevní sňatek
- 1995 - Nález ÚS č. 72/1995 Sb.

- 1998 - přijetí zákona č. 91/1998 Sb., tzv. velké novely ZOR
- 1999 - přijetí zákona o soc. právní ochraně dětí
- 2004 - přijetí zákona č. 422/2004 Sb., o „utajených porodech“
- 2006 - přijetí zákona č. 115/2006 Sb., o registr. partnerství

- 2010 - Nález ÚS č. 244/2010 Sb. (zrušen § 57/1 ZOR)
- 2012 - přijetí zákona č. 84/2012 Sb., novely ZOR

REKODIFIKACE RODINNÉHO PRÁVA

- Věcný záměr Ministerstva spravedlnosti (č.j. 2623/00-L ze dne 29. ledna 2001)
- *Eliáš, K., Zuklínová, M.:* Principy a východiska nového kodexu soukromého práva. Praha: Linde 2001.
- Vládní návrh občanského zákoníku
  - www.psp.cz, č. 362, VI. volební období,
  - www.senat.cz
  - www.prezident.cz (OZ podepsán 20. 2. 2012)
  - [z. č. 89/2012 Sb.](#)
část II Rodinné právo

KONCEPCE RODINNÉHO PRÁVA V OZ

■ TRADICE (KONZERVATISMUS)

- ZAŘAZENÍ RP DO OZ
- AUTONOMIE VŮLE
- KOMPLEXNOST
  - SJM

■ TRADIČNÍ INSTITUTY

- SVÉPRÁVNOST
- EMANCIPACE
- OSVOJENÍ ZLETILÉHO
- CÍRKEVNÍ SŇATEK
- PORUČENSTVÍ
- DOMNĚNKY OTCOVSTVÍ

■ INOVACE

- RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST
- RODINNÉ BYDLENÍ
- DOMÁCÍ NÁSILÍ

- EVROPSKÉ TENDENCE
  - judikatura ESLP ?
  - Principles of European Family Law by CEFL ?

<http://ceflonline.net/>

SYSTEMATIKA ČÁSTI DRUHÉ OZ

- HLAVA PRVÁ: MANŽELSTVÍ
  - VZNIK MANŽELSTVÍ
  - ZDÁNLIVÉ A NEPLATNÉ MANŽELSTVÍ
  - PRÁVA A POVINNOSTI: OSOBNÍ, MAJETKOVÁ (SJM, VÝŽIVNÉ), BYDLENÍ (NÁJEM), DOMÁCÍ NÁSILÍ
  - ZÁNİK: ROZVOD, NÁSLEDKY PO ROZVODU I PO ÚMRTÍ (DĚDĚNÍ VIZ ČÁST III, HLAVA III)

- HLAVA DRUHÁ: PŘÍBUZENSTVÍ A ŠVAGROVSTVÍ
  - OBECNĚ
  - URČOVÁNÍ MATEŘSTVÍ A OTCOVSTVÍ A OSVOJENÍ NEZLETILÉHO I ZLETILÉHO
  - PRÁVA A POVINNOSTI RODIČŮ A DĚTÍ, ZEJMÉNA RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST K NEZL.
  - VÝŽIVOVACÍ POVINNOST A PRÁVO NA VÝŽIVNÉ MEZI PŘÍBUZNÝMI A K NEPROVDANÉ MATCE (PRÁVO NA VÝŽIVNÉ Z POZŮSTALOSTI VIZ ČÁST III, HLAVA III)
  - VÝCHOVNÁ OPATŘENÍ
  - NEZL. DĚTI A JINÉ OSOBY

- HLAVA TŘETÍ: PORUČENSTVÍ A JINÉ FORMY PÉČE O NEZLETILÉ DÍTĚ
  - PORUČENSTVÍ A OPATROVNICTVÍ
  - SVĚŘENECTVÍ A PĚSTOUNSTVÍ
  - ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

PŘECHODNÁ USTANOVENÍ

■ tzv. nepravá retroaktivita

§ 3028 odst. 2 OZ

Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných;

jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů

■ zvláštní ustanovení

- např. pro osvojení (§ 3035 OZ)
- věci náležející k obvyklému vybavení rodinné domácnosti přestávají být součástí společného jmění manželů (§ 3038 OZ)

PRINCIPY RODINNÉHO PRÁVA nejen prvních 14

KAŽDÝ MÁ PRÁVO NA RESPEKTOVÁNÍ SVÉHO SOUKROMÍ
A RODINNÉHO ŽIVOTA (čl. 8 EÚLP, srov. § 19 OZ)

- OCHRANA RODINY, RODIČOVSTVÍ, MANŽELSTVÍ (§ 3/2 b OZ)
- AUTONOMIE VŮLE (A JEJÍ LIMITY § 1/2 OZ)
- OCHRANA SLABŠÍ STRANY (§ 3/2c OZ), zejm. DÍTĚTE (BLAHO)
- RODINNÁ SOLIDARITA
- DOBRÁ VÍRA (§ 7 OZ) - legitimní očekávání - poctivé jednání
- DOBRÉ MRAVY (§ 1/2, 2/3 OZ)
- ZÁKAZ ZNEUŽITÍ (§ 6/2, 8 OZ)
- ZÁKAZ PŮSOBENÍ ÚJMY (§ 3/1 OZ)
- NEZÁVISLOST NA PRÁVU VEŘEJNÉM (§ 1/1 *in fine* OZ)

x ZÁSADY INSTITUTŮ

VYVAŽOVÁNÍ: POMĚRNOST CÍLE A PROSTŘEDKU ⁹

INTERPRETACE NĚKTERÝCH POJMŮ

■ MÁ SE ZA TO

vyvratitelná domněnka

- např. otcovství:
§ 776, § 777, § 779, § 783 OZ
- např. zjevný nezájem rodiče o dítě:
§ 820 OZ

■ PLATÍ

nevyvratitelná domněnka

- např. příjem povinného:
§ 916 OZ
- např. vypořádání SJM: § 741 OZ

■ HLEDÍ SE

fikce

- např. vyjasnění projevu vůle v případě zdánlivého jednání - nepřihlíží se k vadě a hledí se tak, jako by bylo právní jednání od počátku: § 553 odst. 1 OZ
- např. narození mrtvého dítěte § 25 OZ

■ OBDOBNĚ

analogie: podobně

- např. osvojení zletilého, které je obdobou osvojení nezletilého:
§ 847 OZ

■ PŘIMĚŘENĚ

volněji

- např. osvojení zletilého, které není obdobou osvojení nezletilého:
§ 848 OZ

■ NEPŘIHLÍŽÍ SE

zdánlivé právní jednání dle § 551 OZ

- např. souhlas matky k osvojení ihned po porodu:
813 odst. 2 OZ

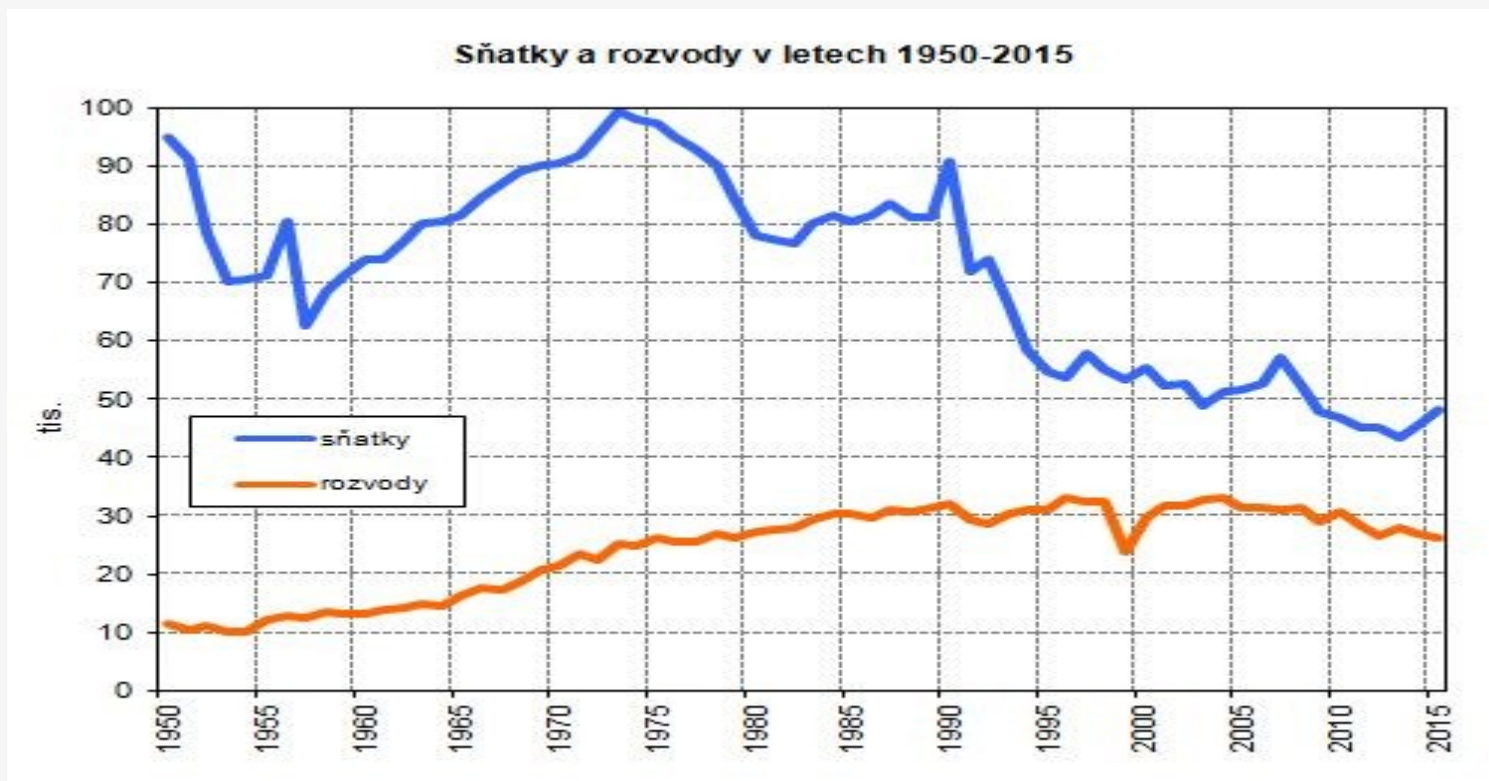

MANŽELSTVÍ

POJEM, SŇATEČNÝ VĚK, PŘEKÁŽKY MANŽELSTVÍ,
FORMY UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ, MANŽELSTVÍ
NEPLATNÉ A ZDÁNLIVÉ, PRÁVA A POVINNOSTI
ZÁNÍK - ROZVOD, NÁSLEDKY

VYBRANÉ STATISTICKÉ ÚDAJE

POJEM A ÚČEL MANŽELSTVÍ

§ 655 OZ

Manželství je *trvalý svazek muže a ženy* vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je *založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*

ZÁSADY

- osoby různého pohlaví
- monogamie
- solidarita
- rozlučitelnost
- civilní + církevní forma

SŇATEČNÝ VĚK

§ 672 OZ

- zletilí: 18 let (§ 30)
- nezletilí, ale svéprávní: od 16 let (§ 37 - přiznání svéprávnosti)
- nezletilí nesvéprávní - od 16 let, s povolením soudu

§ 367 ZŘS Řízení o povolení uzavřít manželství

návrh nezletilého, který dovršil 16 let

účastníci: ten, kdo chce uzavřít manželství, jeho zákonní zástupci a nově ten, s kým má být manželství uzavřeno

NUTNÝ výslech obou snoubenců

i bez povolení soudu manželství vznikne

problematika prohlášení manželství za neplatné soudem

PŘEKÁŽKY UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

- jiné manželství/partnerství § 674 OZ
- příbuzenství § 675 OZ
- nové: existence poručenství, svěřenectví a pěstounské péče
- omezená svéprávnost **v této oblasti** § 673 OZ
  - nové: soud nepovoluje uzavřít manželství duševně chorým

problematika prohlášení manželství za neplatné soudem

PŘEDODDAVKOVÉ ŘÍZENÍ - OBLIGATORNÍ

MATRIKA, V JEJÍMŽ OBVODU MÁ BÝT MANŽELSTVÍ UZAVŘENO
VYPLNĚNÍ FORMULÁŘE
PŘEDLOŽENÍ DOKLADŮ (RL, ...)

■ CIVILNÍ

■ TERMÍN SVATBY

■ CÍRKEVNÍ

■ OSVĚDČENÍ >6 měsíců
(dříve 3)

UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ DLE FOREM

OBČANSKÝ/CIVILNÍ

§ 657 odst. 1 OZ

- před orgánem veřejné moci
  - je-li matričním úřadem, kdekoli
  - není-li matričním úřadem, 1 musí mít trvalý pobyt
- před (místo)starostou či pověřeným členem zastupitelstva a matrikář

CÍRKEVNÍ

§ 657 odst. 2 OZ

- před orgánem oprávněné církve nebo náboženské společnosti

zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech

- před osobou pověřenou oprávněnou církví

VZÁJEMNÉ KOLIZE ŘEŠÍ § 670 OZ

OKAMŽIK UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ

§ 656 OZ: VEŘEJNĚ, SLAVNOSTNĚ, ZA PŘÍTOMNOSTI DVOU SVĚDKŮ

při obřadu, před sňatečným projevem, prohlášení dle § 665 OZ

- NEZNAJÍ OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ UZAVŘENÍ MANŽELSTVÍ
- ZNAJÍ NAVZÁJEM SVŮJ ZDRAVOTNÍ STAV
- ZVÁŽILI ÚPRAVU BUDOUCÍCH MAJETKOVÝCH VZTAHŮ, BYDLENÍ A HMOTNÉ ZAJIŠTĚNÍ RODINY

§ 656 OZ: SVOBODNÉ A ÚPLNÉ SOUHLASNÉ PROHLÁŠENÍ O VSTUPU DO MANŽELSTVÍ - § 659 OZ: odpověď ANO na „dotaz“, i jinak

+ § 660, 661, 662 OZ

- DOHODA NA BUDOUCÍM PŘÍJMENÍ:

SPOLEČNÉ, STATUS QUO, ZDVOJENÉ (zákaz řetězení, jako připojované pouze první)

- ZÁPIS DO CIVILNÍ MATRIKY (KNIHY MANŽELSTVÍ) JE POUZE EVIDENČNÍ

VADY PŘI UZAVÍRÁNÍ MANŽELSTVÍ

■ § 677 OZ

- CHYBÍ NÁLEŽITOSTI PROJEVU VŮLE
- CHYBÍ NÁLEŽITOSTI OBŘADU, např. i osvědčení
- V SOUVISLOSTI S OBŘADEM NEBYLY SPLNĚNY NÁLEŽITOSTI, NA KTERÝCH JE TŘEBA BEZVÝHRADNĚ TRVAT

■ § 684 OZ

- nátlak, násilí či pohrůžka násilí
- nikoli bezprávná výhrůžka
- omyl týkající se totožnosti jednoho ze snoubenců nebo povahy sňatečného právního jednání

důsledky vad: viz níže

problematika určení, zda tu manželství je či není a prohlášení manželství za neplatné soudem

DŮVODY PROHLÁŠENÍ MANŽELSTVÍ ZA NEPLATNÉ

■ nedostatek věku (§ 672 OZ)

- 16 - 18 let

- bez povolení soudu

- i bez povolení soudu manželství vznikne

- prohlášení za neplatné:
návrh každého, ne ex offa

- možná konvalidace: 18 let (§ 682) či dítě (§ 683)

■ překážky manželství

■ bigamie (§ 674)

- návrh každého, ex offa

- možná konvalidace:
předchozí status zanikl

■ příbuzenství (§ 675 OZ)

- návrh každého, ex offa

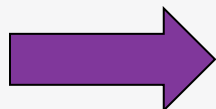
■ omezená svéprávnost v této věci (§ 673 OZ)

- nikoli návrh každého

- možná konvalidace: dítě (§ 683)

■ poručenství, svěřenectví, pěstounská péče

- z povahy věci nelze, NRV zanikla

- **vady projevu vůle při uzavírání manželství** (§ 684 OZ)
  - násilí či vyhrožování násilím
  - omyl týkající se totožnosti jednoho ze snoubenců nebo povahy sňatečného právního jednánímanželství vznikne,
na návrh manžela lze prohlásit za neplatné,
prekluze: 1 rok
- **CO NENÍ RELEVANTNÍ?**
  - např. nezletilý nebo nesvéprávný svědek

Důsledky prohlášení manželství za neplatné soudem (PM):

■ STATUSOVÉ

§ 681 OZ

„manželství se považuje za neuzavřené“

ex tunc

status: svobodný/svobodná

■ VE VĚCI SPOLEČNÝCH DĚTÍ A MAJETKOVÉ

§ 686/1 OZ

jako po rozvodu manželství

§ 686/2 OZ

Bylo-li manželství prohlášeno za neplatné podle § 684 (násilí, omyl), je při rozhodování o majetkových povinnostech a právech třeba brát ohled na toho, kdo jednal v dobré víře.

OSOBNÍ PRÁVA A POVINNOSTI MANŽELŮ

§ 687 OZ - základní práva a povinnosti

(1) Manželé mají rovné povinnosti a rovná práva.

(2) Manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti.

§ 688 OZ - povinnost informovat - komunikovat

Manžel má právo na to, aby mu druhý manžel sdělil údaje o svých příjmech a stavu svého jmění, jakož i o svých stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech.

§ 689 OZ - povinnost ohleduplnosti

Manžel je povinen při volbě svých pracovních, studijních a podobných činností brát zřetel na zájem rodiny, druhého manžela a nezletilého dítěte, které nenabýlo plné svéprávnosti a které žije spolu s manžely v rodinné domácnosti, a popřípadě dalších členů rodiny.

ZÁKONNÉ ZASTUPOVÁNÍ

§ 696 OZ

(1) Manžel má právo zastupovat svého manžela v jeho běžných záležitostech - *ex lege*.

(2) Manžel právo uvedené v odstavci 1 nemá,

- sdělí-li předem manžel, který má být zastoupen, tomu, s nímž jeho manžel má právně jednat nebo má v úmyslu právně jednat, že se zastoupením nesouhlasí,
- anebo zruší-li soud na návrh manžela zástupčí právo druhého manžela.

(3) Právo uvedené v odstavci 1 manžel nemá ani tehdy, nežijí-li manželé spolu za situace uvedené v § 691 odst. 2 OZ.

USPOKOJOVÁNÍ POTŘEB RODINY

■ § 690 OZ

Každý z manželů přispívá na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná. Poskytování majetkových plnění má stejný význam jako osobní péče o rodinu a její členy.

■ § 691 OZ

(1) Nemají-li manželé rodinnou domácnost, nese každý z nich náklady své domácnosti; ...

(2) Žije-li s jedním z manželů společně dítě manželů, vůči kterému mají oba vyživovací povinnost, ..., a druhý manžel opustí rodinnou domácnost, aniž k tomu má důvod zvláštního zřetele hodný, a odmítá se vrátit, je tento manžel povinen přispívat i na náklady rodinné domácnosti. Důvod opuštění rodinné domácnosti, popřípadě důvod odmítání návratu, posoudí soud podle zásad slušnosti a dobrých mravů.

ROZHODOVÁNÍ O ZÁLEŽITOSTECH RODINY

§ 692/1 OZ

O záležitostech rodiny, včetně volby umístění rodinné domácnosti, popřípadě domácnosti jednoho z manželů a dalších členů rodiny, především dětí, které nenabýly plné svéprávnosti, a o způsobu života rodiny, se mají manželé **dohodnout**.

§ 692/2 OZ

Nedohodnou-li se manželé o podstatné záležitosti rodiny, může **soud** na návrh jednoho z nich **nahradiť svým rozhodnutím souhlas druhého manžela**, odmítá-li svůj souhlas v takové záležitosti rodinného života bez vážného důvodu a v rozporu se zájmem rodiny, anebo není-li schopen vůli projevit. Soud však vede manžele především k dohodě.

OBSTARÁVÁNÍ ZÁLEŽITOSTÍ RODINY

§ 693 OZ

Záležitosti rodiny obstarávají manželé společně, nebo je obstarává jeden z nich.

§ 694 odst. 1 OZ - běžné

V běžných záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje oba manžele společně a nerozdílně; to neplatí,

- sdělil-li manžel, který právně nejednal, předem třetí osobě, že s právním jednáním nesouhlasí.
- Také soud může na návrh manžela pro něho vyloučit následky budoucího právního jednání druhého manžela vůči třetím osobám.

Taková opatření se netýkají právních jednání, jimiž manžel obstarává běžně nezbytné životní potřeby rodiny a jejích členů, zejména dětí, které nenabýly plné svéprávnosti.

§ 694 odst. 2 OZ - ne běžné

V ostatních záležitostech rodiny právní jednání jednoho manžela zavazuje a opravňuje oba manžele společně a nerozdílně, dal-li druhý manžel k právnímu jednání manžela souhlas; ustanovení § 692 odst. 2 se použije obdobně (tj. soud může souhlas nahradit).

Nedovolá-li se však manžel, který s právním jednáním druhého manžela nesouhlasí, pomoci soudu předem, může se dovolat neplatnosti takového právního jednání.

§ 694 odst. 3 OZ - nemají rodinnou domácnost

Nežijí-li manželé spolu za situace uvedené v § 691 odst. 2, právní jednání jednoho manžela v záležitostech rodiny druhého manžela bez jeho souhlasu nezavazuje ani neopravňuje.

MAJETKOVÁ PRÁVA A POVINNOSTI MANŽELŮ

§ 697 OZ Vyživovací povinnost

(1) Manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje **zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň**. Vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte i rodičů.

(2) Pro vyživovací povinnost mezi manžely jinak platí obecná ustanovení o výživném

viz § 910 a násl. OZ

PODMÍNKOU NENÍ STAV ODKÁZANOSTI NA VÝŽIVU

§ 708 a násl. OZ SJM

- společenství nabytého jmění
- režimy: zákonný, smluvní, rozhodnutím soudu,
- i oddělení jmění
- majetkové smlouvy, včetně důsledků pro případ rozvodu a úmrtí, a rozsudky - evidence „seznam listin o manželském majetkovém režimu“ (§ 35j) - manželé se *mohou dovolat vůči třetím osobám i tehdy, i když tyto osoby nebyly s jejich obsahem seznámeny* (srov. § 35l odst. 1 notářského řádu)

OBVYKLÉ VYBAVENÍ RODINNÉ DOMÁCNOSTI

§ 698 OZ ZVLÁŠTNÍ REŽIM BEZ OHLEDU NA (SPOLU) VLASTNICTVÍ

(1) Obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří soubor movitých věcí, které slouží běžně nezbytným životním potřebám rodiny a jejích členů; přitom není rozhodné, zda jednotlivé věci náleží oběma manželům nebo jen jednomu z nich.

(2) K nakládání s věcí, která je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, potřebuje manžel souhlas druhého manžela; to neplatí, jedná-li se o věc zanedbatelné hodnoty.

(3) Manžel se může dovolat neplatnosti právního jednání, jímž druhý manžel s věcí, která je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, naložil bez jeho souhlasu.

§ 699 OZ

(1) Opustí-li manžel rodinnou domácnost v úmyslu učinit tak trvale a odmítá se vrátit, může žádat, aby mu manžel vydal to, co patří k obvyklému vybavení rodinné domácnosti a náleží výhradně jemu. Co náleží manželům společně, si manželé rozdělí rovným dílem, ledaže to povaha věci vylučuje; v takovém případě se použijí obecná ustanovení tohoto zákona o zrušení a vypořádání spoluvlastnictví.

(2) Potřebuje-li manžel to, co patří k obvyklému vybavení rodinné domácnosti, zejména také pro společné nezletilé dítě manželů, které nenabylo plné svéprávnosti a vůči kterému mají oba vyživovací povinnost, nebo pro nezletilé dítě, které nenabylo plné svéprávnosti, bylo svěřeno do společné péče manželů žijící v rodinné domácnosti a v rodinné domácnosti zůstalo, odstavec 1 se nepoužije.

RODINNÝ ZÁVOD

§ 700 OZ

- nejedná o žádný nový typ podnikání, ale o zvláštní případ obchodního závodu, o věc hromadnou,
- účelem je ochrana členů rodiny trvale pracujících pro rodinu a rodinný závod,
- tj. závod, ve kterém společně pracují *manželé nebo alespoň s jedním z manželů i jejich příbuzní* až do třetího stupně nebo osoby *s manžely sešvagřené* až do druhého stupně a který je ve vlastnictví některé z těchto osob,
- na ty z nich, kteří trvale pracují pro rodinu nebo pro rodinný závod (bez společenské či pracovní smlouvy) se hledí jako na členy rodiny zúčastněné na provozu rodinného závodu,
- členové rodiny zúčastnění na provozu rodinného závodu se *podílejí na zisku z něho i na věcech z tohoto zisku nabytých, jakož i na přírůstcích závodu* v míře odpovídající množství a druhu své práce

BYDLENÍ MANŽELŮ

AUTONOMIE VŮLE v. LIMITY

- RODINNÁ DOMÁCNOST - § 743 OZ
- ODVOZENÉ „PRÁVO BYDLENÍ“ - § 744 OZ
- SPOLEČNÝ NÁJEM BYTU MANŽELI - § 745 OZ, nové: lze vyloučit - viz odst. 2
- nové: OMEZENÍ DISPOZIC - § 747, § 748, § 750

USTANOVENÍ PROTI DOMÁCÍMU NÁSILÍ

§ 751 OZ

(1) Stane-li se další společné bydlení manželů v domě nebo bytě, v němž se nachází rodinná domácnost manželů, pro jednoho z nich nesnesitelné z důvodu tělesného nebo duševního násilí vůči manželovi nebo jinému, kdo v rodinné domácnosti manželů žije, může soud na návrh dotčeného manžela omezit, popřípadě i vyloučit na určenou dobu právo druhého manžela v domě nebo bytě bydlet.

(2) Stejně jako v odstavci 1 lze postupovat v případě, že se jedná o manžele rozvedené, jakož i v případě, kdy manželé nebo rozvedení manželé bydlí společně jinde než v rodinné domácnosti.

§ 752 OZ

Omezení, popřípadě vyloučení práva manžela v domě nebo bytě bydlet, určí soud nejdéle na dobu šesti měsíců. Soud na návrh rozhodne znovu, jsou-li pro to zvláště závažné důvody.

§ 753 OZ

Právo domáhat se ochrany proti domácímu násilí má také každá jiná osoba, která žije spolu s manželkou nebo rozvedenými manžely v rodinné domácnosti.

§ 3021 OZ

Ustanovení § 751 až 753 proti domácímu násilí se použijí také v případě společného bydlení jiných osob, než jsou manželé.

ZÁNİK MANŽELSTVÍ § 754 OZ

■ SMRT (ÚMRTNÍ LIST)

■ ZMĚNA POHLAVÍ (POTVRZENÍ) § 29/2 OZ

■ PROHLÁŠENÍ ZA MRTVÉHO SOUDEM

- DŮKAZ SMRTI § 26/2 OZ
ROZSUDEK: den, který platí za den smrti
- DOMNĚNKA SMRTI § 71 OZ
„nezvěstný“
ROZSUDEK: den, který se pokládá za den smrti

Řízení: § 54 a násl. ZŘS

Zrušení rozhodnutí: § 76 OZ manželství

x PROHLÁŠENÍ ZA NEZVĚSTNÉHO
ROZSUDEK: den, kdy nastaly účinky
nezvěstnosti (význam např. pro I.
domněnku otcovství)

DŮSLEDKY ZÁNIKU MANŽELSTVÍ SMRTÍ

■ STATUS:
VDODA/VDOVEC

■ MAJETEK:
VYPOŘÁDÁNÍ V RÁMCI
ŘÍZENÍ O DĚDICTVÍ
§ 98 a násl. ZŘS
ŘÍZENÍ O POZŮSTALOSTI

PRÁVO NA ZÁKLADNÍ VYBAVENÍ
RODINNÉ DOMÁCNOSTI - ex lege
§ 1667 OZ, ne odluka

■ BYDLENÍ

■ SPOLEČNÝ NÁJEM

§ 766 OZ *ex lege* pozůstalý

■ VÝLUČNÝ NÁJEM

přechod dle § 2279 OZ

■ SJM/PODÍL

■ ODVOZENÝ PRÁVNÍ
DŮVOD

zánik, ale soud: věcné břemeno dle
§ 767/2 OZ

■ VÝŽIVNÉ

■ § 1666 OZ

právo na zaopatření

ROZVOD SE ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍČIN ROZVRATU OBEČNÁ ÚPRAVA, § 755 OZ

princip: kvalifikovaný rozvrat (ne vina, ne dohoda)

§ 755/1 OZ

„Manželství může být rozvedeno, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení.“

- objektivní stav
- příčiny: objektivní, subjektivní

ROZVOD S KLAUZULÍ PROTI TVRDOSTI

§ 755/2 a) OZ „zájem dítěte“

„Přesto, že je soužití manželů rozvráceno, nemůže být manželství rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu“ se „zájmem nezletilého dítěte“ manželů,

- které nenabylo plné svéprávnosti,
- který je dán zvláštními důvody,
- přičemž zájem dítěte na trvání manželství soud zjistí (**ex offo**) i dotazem u opatrovníka jmenovaného soudem pro řízení o úpravu poměrů k dítěti na dobu po rozvodu

ROZVOD S KLAUZULÍ PROTI TVRDOSTI

§ 755/2 b) OZ „zájem manžela“

„Přesto, že je soužití manželů rozvráceno, nemůže být manželství rozvedeno, byl-li by rozvod v rozporu“ se „zájmem manžela“, na návrh tohoto manžela:

kvalifikovaný nesouhlas:

- na rozvratu manželství se porušením manželských povinností převážně nepodílel
- rozvodem by mu byla způsobena zvláště závažná újma
- mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství
- ochrana před rozvodem není absolutní
  - odluka alespoň tři roky
  - ochrana ve sféře majetkové: výživné, SJM

ROZVOD BEZ ZJIŠŤOVÁNÍ PŘÍČIN ROZVRATU - TZV. SMLUVENÝ, § 757 OZ (faktický stav x formální právo)

soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede, pokud dojde k závěru, že shodná tvrzení manželů ve věci existence rozvratu a záměru rozvodu jsou pravdivá

- připojení se, resp. společný návrh
- tvrdí se rozvrat, nikoli jeho příčiny atd.
- na rozvod je právní nárok
- důsledky rozvodu:
  - nejen statusové,
  - ale i komplexní majetkové vypořádání

ZOR
„Soud nezjišťuje příčiny rozvratu a manželství rozvede ...má se za to“
dříve domněnka rozvratu

předpoklady

- manželství v délce 1 roku
- odluka v délce 6 měsíců/+ *definice odluky § 758 OZ*
- shoda nejen o rozvodu: společný návrh či připojení se
- ale i o vypořádání (smlouva):
  - majetku (zejm. SJM)
  - bydlení
  - a fakultativně stanovení výživného rozvedeného manžela

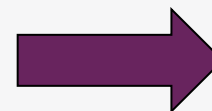
Rozvod rodičů s nezletilými dětmi

§ 755/3 OZ

- relativní zákaz rozvodu
- dokud soud péče o nezletilé nerozhodne o úpravě poměrů k nezletilým dětem pro dobu po rozvodu dle 906 a násl.
- péče, výživa, styk: dohoda/schválení nebo autoritativní rozhodnutí
- dítě je účastníkem řízení, musí být zastoupeno kolizním opatrovníkem
  - lze spojit s řízením ve věci odlučky rodičů - § 908 OZ

§ 755/2 a) OZ

- absolutní zákaz rozvodu
- klauzule proti tvrdosti
- rozpor se zájmy nezletilých dětí daný zvláštními důvody
- ex offo
- dítě není účastníkem řízení o rozvod
  - dítě bylo zastoupeno kolizním opatrovníkem v rámci řízení o úpravě poměrů pro dobu po rozvodu dle § 906 a násl. OZ

I. Osobní péče (výchova v užším smyslu)

§§ 906, 907 OZ - výkon rodičovské odpovědnosti po rozvodu, 908 OZ - výkon při odluce

- individuální
- společná
- střídavá

zásady:

- „nositelství“
rodičovské
odpovědnosti
- zásadně dohoda
- zájem dítěte
- kontinuita, stabilita

II. Výživa

§ 910 a násl. OZ

zásady:

- právo dítěte na stejnou životní úroveň jako rodiče § 915
- nikoli spotřební charakter (úspory) § 917
- potencialita příjmů § 913/2

- rodič zaměstnanec
- rodič podnikatel
  - domněnka příjmu § 916
- rodič s výkyvy příjmu
  - zálohování § 918
- rodič nezaměstnaný
- rodič ve výkonu trestu
- rodič sociálně potřebný

III. Styk – osobní kontakt

§ 887 OZ

- součást RO dle § 858 OZ
- právo dítěte na kontakt s oběma rodiči
  - mnoho forem
  - dohoda rodičů v. soud:
§ 891, § 888 OZ
    - úprava: podmínky
      - asistovaný - řízený styk
      - oddálený styk
      - styk na neutrální půdě
      - plán navykacího režimu
    - omezení
    - zákaz

§ 872 OZ - vazba na
zbavení/omezení RO

- bránění ve styku
  - opakované a bezdůvodné: § 889 OZ
    - změna poměrů a nové rozhodnutí
- právo dítěte na kontakt s jinými osobami - „rodinná pouta“
  - prarodiče a sourozenci
  - vzdálení příbuzní
  - jiné osoby blízké

PROCESNÍ ASPEKTY ROZVODU

§ 383 a násl. ZŘS „zvláštní řízení“

- místní příslušnost: zásadně poslední spol. bydliště § 383 ZŘS
- návrh: jeden z manželů nebo oba § 384 ZŘS
- účastníci: manželé § 385 ZŘS
- dokazování: zásada projednací, ale „zájem nezletilého dítěte“
ex offio vyšetřovací § 390 ZŘS
- vždy jednání, zásadně výslech § 389 ZŘS (ne § 115a OSŘ)
- zpětvzetí návrhu a nesouhlas druhého: neúčinnost § 387 ZŘS
- klid řízení § 392 ZŘS, zmeškání jednání § 391 ZŘS
- vyloučení odvolání v případě „vyhovění“ společnému návrhu § 395 ZŘS
- vyloučení mimořádných opravných prostředků § 398, § 30 ZŘS

PROCESNÍ ASPEKTY ROZVODU RODIČŮ S NEZLETILÝMI DĚTMI

řízení nesporné: § 466 a násl. ZŘS

- rozhodování o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu (os. péče, výživa + styk)
- návrh: rodiče/-čů dítěte (ex offio)
- místní příslušnost: obecný soud dítěte § 467 ZŘS
- účastníci: rodiče a dítě
  - „zůstáváme rodiči“ - oblig. dohoda dle § 757 OZ
  - participační práva dítěte
  - zastoupení dítěte: kolizní opatrovník § 469 ZŘS
- účinnost: právní moc rozsudku o rozvod

DŮSLEDKY ROZVODU

- status: rozvedení
  - všechny „typy“
- možnost návratu k předchozímu příjmení
  - § 759 OZ - do 6m
- majetek: zánik SJM
  - § 757 OZ: rozvod = komplexní řešení
  - ostatní „typy“:
    - nutnost následného majetkového vypořádání
- zánik společného nájmu bytu, odvozeného důvodu atd.

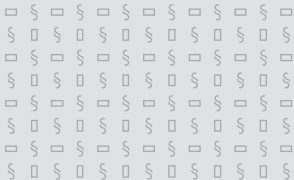
VYŽIVOVACÍ POVINNOST MEZI ROZVEDENÝMI MANŽELY

§ 760 OZ obecná

- stav odkázanosti na výživu mající původ v manželství
- délka manželství a doba od rozvodu
- zvláštní: 760/2 a) - e)
- *přiměřeně*
- doba neurčitá

§ 762 OZ tzv. sankční

- oprávněný rozvrat převážně nezapříčinil a závažná újma
- *stejná životní úroveň*
- nejdéle na 3 roky
ne: domácí násilí

BYDLENÍ PO ROZVODU

- společný nájem § 768 OZ
  - dohoda
  - soud zruší a určí:
    - způsob náhrady
    - tzv. právo bydlení (viz § 767/2 OZ)
- odvozený důvod § 770 OZ
  - např. prarodiče mají právo žádat vystěhování 2. manžela
- výhradní nájem, výhradní vlastnictví § 769 OZ
  - dohoda
  - soud určí:
    - povinnost 2. se vystěhovat
    - tzv. právo bydlení (viz § 767/2 OZ, věcné břemeno)

MATEŘSTVÍ

ZÁKLADNÍ RODINNĚPRÁVNÍ STATUS ZÁKLAD PRO PŘÍBUZENSTVÍ DLE § 771 OZ

MATKOU DÍTĚTE JE ŽENA, KTERÁ DÍTĚ PORODILA

§ 775 OZ

- zakládá absolutní statusový poměr matka a dítě
- významné pro celý právní řád
- bez mateřství nelze určit otcovství
- bez mateřství nelze určit příbuzenství
- kogentní norma
(nelze se od ní odchýlit smluvně ani jednostranně)

UMĚLÉ OPLODNĚNÍ ŽENY Z NEPLODNÉHO PÁRU - § 3 a násl. z. č. 373/2011 Sb.

- do 49 let ženy
- opakované písemné souhlasy neplodného páru
- homologní v. heterologní, tj. dárcovství: anonymní (žena: 18 - 35, muž: 18-40)
- v těle matky v. mimo tělo matky (in vitro, IV + ET)

NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ – pokusy o právní úpravu u nás

- NÁVRH ZÁKONA O NÁHRADNÍM MATEŘSTVÍ (2010)
  - OSTRÁ REAKCE ODBORNÉ VEŘEJNOSTI

- PŘÍPRAVA ZÁKONA O ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH
  - ZOHLEDNĚNÍ FAKTICKÉHO STAVU VE VAZBĚ NA ASISTOVANOU REPRODUKCI z. č. 373/2011 Sb.: nic

- NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK
  - TERMÍN NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ POUŽÍVÁ
  - PŘEKÁŽKA OSVOJENÍ MEZI PŘÍBUZNÝMI NEPLATÍ, JDE-LI O NÁHRADNÍ MATEŘSTVÍ: § 804 OZ

OTCOVSTVÍ

ZÁKLADNÍ RODINNĚPRÁVNÍ STATUS

1. DOMNĚNKA OTCOVSTVÍ

§ 776 OZ

- ZA OTCE SE MÁ MANŽEL MATKY, POKUD SE DÍTĚ NARODÍ ZA TRVÁNÍ MANŽELSTVÍ NEBO DO TŘÍSTÉHO DNE PO JEHO ZÁNÍKU, PROHLÁŠENÍ ZA NEPLATNÉ NEBO **NOVÉ: PO PROHLÁŠENÍ MANŽELA ZA NEZVĚSTNÉHO**
- STATUSOVÝ VZTAH MANŽELSKÝ ZAKLÁDÁ OTCOVSTVÍ MANŽELA MATKY *ex lege*
- JE-LI MATKA ZNOVU PROVDÁNA, ZA OTCE SE POVAŽUJE MANŽEL POZDĚJŠÍ

narození dítěte z asistované reprodukce

- za otce se má muž, která dal k umělému oplodnění souhlas - § 778 OZ
- manželství není předpokladem: § 3 z. č. 373/2011 Sb.
- nerozhodné, zda došlo k
  - homologní či heterologní inseminaci
  - oplodnění vajíčka v těle matky či mimo tělo matky (děti ze zkumavky, IVF a ET)
- NOVELA ZÁKONA O MATRIKÁCH 2013

POPÍRÁNÍ: JEN DLE § 787 „OTĚHOTNĚLA JINAK“

POPŘENÍ 1. DOMNĚNKY

§ 785 OZ

PREKLUZIVNÍ LHŮTY, ALE ZMEŠKÁNÍ
LZE PROMINOUT § 792

■ AKTIVNÍ LEGITIMACE OTCE

- SUBJEKTIVNÍ: do šesti měsíců ode dne, kdy se **dozvěděl** o skutečnostech zakládajících **důvodnou pochybnost**, že je otcem dítěte, které se narodilo jeho manželce,
- OBJEKTIVNÍ: nejpozději však do šesti let od narození dítěte

§ 789 OZ

■ AKTIVNÍ LEGITIMACE MATKY

- do 6 měsíců od porodu

NE: AKTIVNÍ LEGITIMACE
NEJVYŠŠÍHO STÁTNÍHO
ZÁSTUPCE
NE: AKTIVNÍ LEGITIMACE
DÍTĚTE
NE: EX OFFO DLE § 793

TZV. KONVERZE 1. DOMNĚNKY VE 2. DOMNĚNKU

§ 777 OZ

(1) Narodí-li se dítě v době mezi zahájením řízení o rozvodu manželství a třístým dnem po rozvodu manželství, a manžel, popřípadě bývalý manžel matky prohlásí, že není otcem dítěte, zatímco jiný muž prohlásí, že je otcem dítěte, má se za to, že otcem je tento muž, připojí-li se matka k oběma prohlášením.

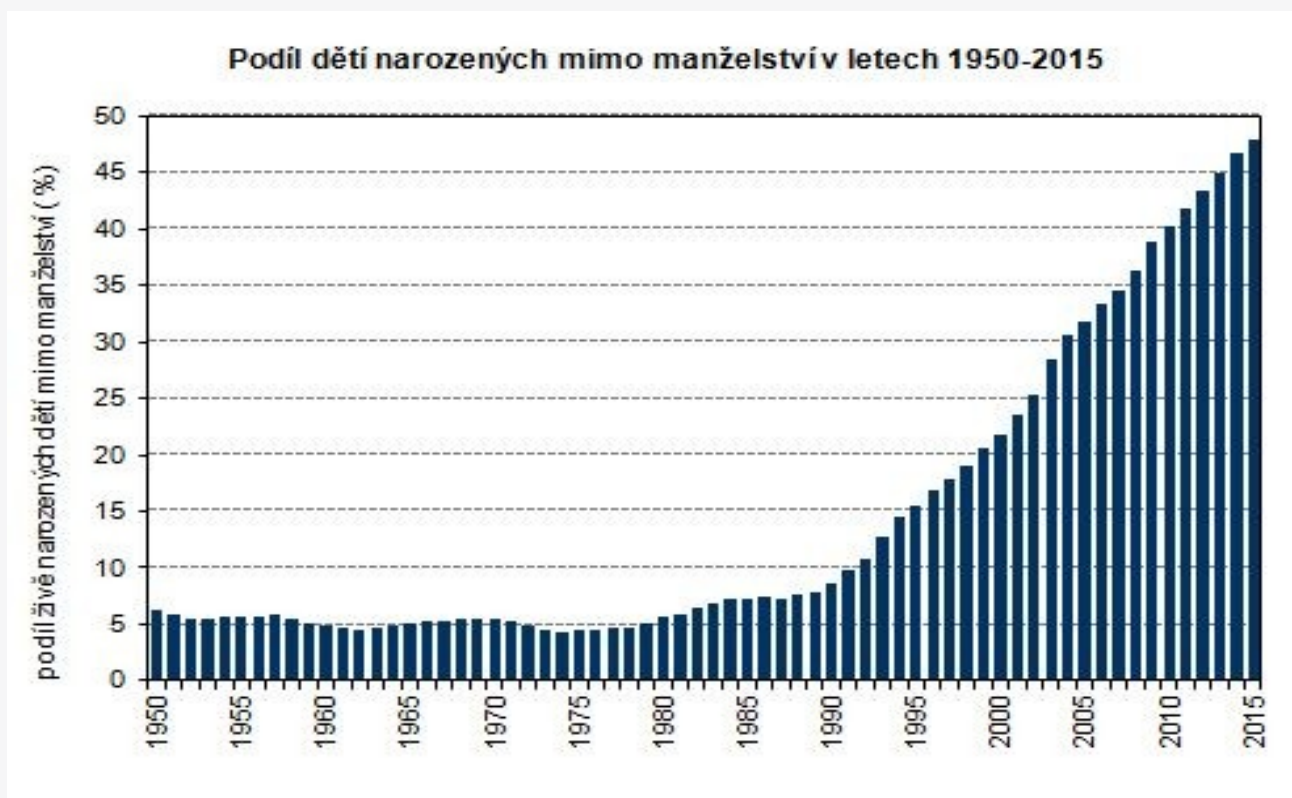
(2) Prohlášení manžela matky dítěte, popřípadě jejího bývalého manžela, muže, který tvrdí, že je otcem dítěte, a matky dítěte se činí v řízení před soudem, zahájeném na návrh některého z nich; návrh lze podat nejpozději do uplynutí jednoho roku od narození dítěte.

(3) K určení otcovství k dítěti podle odstavců 1 a 2 nemůže dojít dříve, dokud nenabude právní moci rozhodnutí o rozvodu manželství.

(4) Jde-li o řízení o neplatnost manželství, použijí se odstavce 1 až 3 obdobně.

VYBRANÉ STATISTICKÉ ÚDAJE

2. DOMNĚNKA OTCOVSTVÍ

§ 779 OZ

- ZA OTCE SE MÁ MUŽ, KTERÝ BYL URČEN SOUHLASNÝM PROHLÁŠENÍM MATKY A MUŽE, KTERÝ SE OTCEM CÍTÍ
- SOUHLASNÉ PROHLÁŠENÍ lze učinit:
  - kdykoli za života dítěte, i před porodem
  - na matrice nebo na soudě - viz řízení

SPECIFICKÉ VĚCI § 780 až 782 OZ
+nezletilí a nesvéprávní: soud
+matka v duševní poruše: její souhlas nelze nahradit
+dovolání se neplatnosti právního jednání: do šesti měsíců

POPŘENÍ 2. DOMNĚNKY

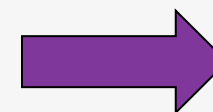
§ 790 a § 791 OZ

PREKLUZIVNÍ LHŮTY, ALE ZMEŠKÁNÍ
LZE PROMINOUT § 792

■ AKTIVNÍ LEGITIMACE OTCE A MATKY

- do 6 měsíců od souhlasného prohlášení
- lhůta neskončí do 6 měsíců od porodu

NE: AKTIVNÍ LEGITIMACE NEJVYŠŠÍHO
STÁTNÍHO ZÁSTUPCE
NE: AKTIVNÍ LEGITIMACE DÍTĚTE
NE: AKTIVNÍ LEGITIMACE
PUTATIVNÍHO OTCE
ANO: EX OFFO

zahájení řízení *ex offio*

§ 793 OZ (jen u 2. domněnky, ne u 1. domněnky)

Vyžaduje-li to zřejmý **zájem dítěte** a mají-li být naplněna ustanovení zaručující **základní lidská práva**, může soud i bez návrhu zahájit řízení o popření otcovství, bylo-li otcovství určeno souhlasným prohlášením rodičů, ale otec dítěte takto určený nemůže být jeho otcem.

Soud zpravidla současně pozastaví výkon rodičovské odpovědnosti.

3. DOMNĚNKA OTCOVSTVÍ

§ 783 OZ

- ZA OTCE SE MÁ MUŽ, KTERÝ S MATKOU DÍTĚTE SOULOŽIL V TZV. KRITICKÉ DOBĚ, POKUD JEHO OTCOVSTVÍ ZÁVAŽNÉ OKOLNOSTI NEVYLUČUJÍ
- SOULOŽ: tradičně ??? *immissio penis in vaginam*
- ROZHODUJE SOUD - VIZ ŘÍZENÍ
- aktivní legitimace k podání návrhu:
  - matka
  - pravděpodobný/putativní otec
  - dítě
- kdykoli za života dítěte
- konstitutivní statusový rozsudek a stanovení péče a výživného pro dítě

ŘÍZENÍ O URČENÍ OTCOVSTVÍ PODLE 3. DOMNĚNKY

§ 417 a násl. ZŘS Řízení o určení a popření otcovství

místní příslušnost: obecný soud dítěte § 417/1 ZŘS

zahájení: na návrh § 418/1 ZŘS, výjimky pro zdánlivé manželství

účastníci: žena, která dítě porodila, dítě a muž, který o sobě tvrdí nebo o němž je tvrzeno, že je otcem dítěte (domnělý otec), nebo jehož otcovství má být popřeno § 420/1 ZŘS

dokazování: zásada vyšetřovací § 21 ZŘS

spojení řízení: péče a výživa dítěte § 422 ZŘS ZŘS

dovolání: ano, dle § 30

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST

POJEM, ÚČEL, NOSITELSTVÍ, OBSAH,
VZNIK, VÝKON, MODIFIKACE, ZÁNİK

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: POJEM A ÚČEL

HISTORIE: PATRIA POTESTAS

- DNES: SOUKROMOPRÁVNÍ INSTITUT/-CE
  - § 858 + §§ 865 a násl. OZ

- SOUBOR POVINNOSTÍ A PRÁV A NÁLEŽEJÍCÍCH VŠEM RODIČŮM NEZLETILÉHO DÍTĚTE *ex lege*
  - K OCHRANĚ NEZLETILÉHO DÍTĚTE, O OCHRANĚ JEHO PRÁV A K JEHO VÝCHOVĚ
  - K REALIZACI RODIČOVSTVÍ

- CÍL: ROVNOVÁHA V SOUKROMOPRÁVNÍCH POMĚRECH

Rodiče mají dále (bez ohledu na rodičovskou odpovědnost, věk):

- práva statusová (absolutní): založení otcovství, udělení souhlasu k osvojení, určení jména a příjmení
- práva a povinnosti osobní a osobnostní
- práva a povinnosti majetková: vyživovací povinnost

Děti mají také práva, ale i povinnosti -

bez ohledu na věk

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: OBSAH

§ 858 OZ

- a) péče o dítě, zejména péče o jeho zdraví, tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj
- b) ochrana dítěte
- c) udržování osobního styku s dítětem
- d) zajišťování jeho výchovy a vzdělání
- e) určení místa jeho bydliště
- f) zastupování dítěte
- g) správa jeho jmění

(a) péče o dítě, výchova v širším smyslu (x osobní péče)

- PÉČE O DÍTĚ, O JEHO ZDRAVÍ, TĚLESNÝ, CITOVÝ, ROZUMOVÝ A MRAVNÍ VÝVOJ, ŘÍZENÍ JEHO JEDNÁNÍ ZA VYUŽITÍ PŘIMĚŘENÝCH VÝCHOVNÝCH PROSTŘEDKŮ, ABY NEBYLA DOTČENA DŮSTOJNOST DÍTĚTE, VÝKON DOHLEDU x § 857 OZ: RESPEKT !!!
- DÍTĚ NENÍ PASIVNÍ OBJEKT, ALE AKTIVNÍ SUBJEKT, MÁ TZV. PARTICIPAČNÍ PRÁVA - 867/2 OZ: *DOMNĚNKA 12 LET*
(INFORMACE, VYJADŘOVÁNÍ, SPOLUROZHODOVÁNÍ)
- RODIČE MAJÍ BÝT DÍTĚTI PŘÍKLADEM
- SPOLUÚČAST MANŽELA I PARTNERA ČI DRUHA RODIČE DÍTĚTĚ ŽIJÍCÍHO VE SPOLEČNÉ DOMÁCNOSTI (§ 885 OZ)

(c) udržování osobního styku s dítětem

§ 888 OZ

- styk osobní: pravidlo
- styk jiný (skype ...)
- soud může stanovit:
  - podmínky
  - místo
  - osoby, které smí či nesmí být přítomny
- pečující rodič: příprava, spolupráce
- ? překrývání ?

§ 889 OZ

- povinnost zdržet se narušení styku
- bezdůvodné, trvalé o opakované bránění ve styku: důvod pro změnu výchovného prostředí

§ 890 OZ

- povinnost sdělit vše podstatné

§ 891/2 OZ

- omezení, zákaz

§ 871 OZ

vazba na omezení a zbavení RO ⁶⁹

(d) zajišťování výchovy a vzdělání

- povinnost být dítěti **dobrým** příkladem § 884 OZ
  - povinnost použít přiměřené výchovné prostředky
- **ctít lidskou důstojnost dítěte** § 884/2 OZ
  - povinnost vzít při rozhodování o vzdělání nebo pracovním uplatnění v úvahu názor, schopnosti a nadání dítěte § 880/2 OZ + § 34, § 35 OZ
  - § 877/2 OZ volba vzdělání a pracovního uplatnění - významná záležitost
  - § 877/1 neshoda rodičů/vyloučení: Soud
(dále viz zákoník práce a zákon o zaměstnanosti)
- x
- dítě musí své rodiče respektovat, podřídit se § 857oz⁷⁰

(e) určení místa bydliště

- § 877/2 OZ
- § 877/1 OZ neshoda rodičů/vyloučení: SOUD

§ 80 OZ - faktický stav

x veřejnoprávní evidence

(f) zastupování

- VE VĚCECH, KE KTERÝM NENÍ DÍTĚ ZPŮSOBILÉ (§ 892 OZ, srov. §§ 31 - § 36 OZ)

- HROZÍ-LI KOLIZE ZÁJMŮ RODIČE A DÍTĚTE, RESP. MEZI DĚTMI TÝCHŽ RODIČŮ ➔ soud dítěti/dětem ustanoví kolizního opatrovníka, zpravidla orgán soc. právní ochrany dětí - OSPOD (§ 892 OZ)

- NESHODA RODIČŮ V PODSTATNÉ VĚCI (KONFLIKT) - ROZHODNE SOUD (§ 893 OZ)
  - § 877/2 OZ: demonstrativní výčet významných záležitostí: bydliště, léčení, vzdělání
  - § 877/1 neshoda rodičů/vyloučení: SOUD

zastupování ve věci zásahů do integrity

§ 95 OZ

Nezletilý, který není plně svéprávný, může v obvyklých záležitostech udělit souhlas k zákroku na svém těle také sám, je-li to přiměřené rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku a jedná-li se o zákrok nezanechávající trvalé nebo závažné následky.

§ 100 OZ

(1) Má-li být zasaženo do integrity nezletilého, který dovršil čtrnáct let, nenabyl plné svéprávnosti a který zákroku vážně odporuje, třebaže zákonný zástupce se zákrokem souhlasí, nelze zákrok provést bez souhlasu soudu. To platí i v případě provedení zákroku na zletilé osobě, která není plně svéprávná.

(2) Nesouhlasí-li zákonný zástupce se zásahem do integrity osoby uvedené v odstavci 1, ač si jej tato osoba přeje, lze zákrok provést na její návrh nebo na návrh osoby jí blízké jen se souhlasem soudu

ZÁKON O ZDRAVOTNÍCH SLUŽBÁCH (z. č. 372/2011 Sb.)

§ 35

(1) Při poskytování zdravotních služeb nezletilému pacientovi je třeba zjistit jeho **názor** na poskytnutí zamýšlených zdravotních služeb, jestliže je to přiměřené rozumové a volní vyspělosti jeho věku. Tento názor musí být **zohledněn** jako faktor, jehož závažnost narůstá úměrně s věkem a stupněm rozumové a volní vyspělosti nezletilého pacienta. Pro vyslovení souhlasu s poskytnutím zdravotních služeb nezletilému pacientovi se použijí právní předpisy upravující **svéprávnost** fyzických osob s tím, že nezletilému pacientovi lze zamýšlené zdravotní služby poskytnout na základě jeho souhlasu, jestliže je provedení takového úkonu přiměřené jeho rozumové a volní vyspělosti odpovídající jeho věku. Tím není dotčena možnost poskytování zdravotních služeb bez souhlasu.

(2) Poskytnutí zdravotních služeb na základě souhlasu nezletilého pacienta nebrání tomu, aby ošetřující zdravotnický pracovník podal zákonnému zástupci **informaci** o poskytnutých zdravotních službách nebo zdravotním stavu nezletilého pacienta.

(3) Jde-li o zdravotní služby, které spočívají v poskytnutí
a) **neodkladné péče**, která není péčí podle § 38 odst. 4, nebo
b) **akutní péče**, a

souhlas zákonného zástupce nelze získat bez zbytečného odkladu, **rozhodne o jejich poskytnutí ošetřující zdravotnický pracovník**. To neplatí, lze-li zdravotní služby poskytnout podle odstavce 1 na základě souhlasu nezletilého pacienta.

(5) Jde-li o pacienta uvedeného v § 28 odst. 4, poskytovatel vyloučí, má-li podezření, že je tento pacient zneužíván nebo týrán, popřípadě, že je ohrožován jeho zdravý vývoj, přítomnost osob uvedených v § 28 odst. 3 písm. e) při poskytování zdravotních služeb, pokud jde o vyšetření za účelem vyloučení známek uvedených skutečností.

EVROPSKÁ DOHODA O OCHRANĚ ZVÍŘAT V ZÁJMOVÉM CHOVU (č. 19/2000 Sb. m. s.)

Čl.6

Věkový limit pro získání zvířete

Žádné zvíře v zájmových chovech nesmí být prodáno osobám mladším **16 let** bez vyjádřeného souhlasu jejich rodičů nebo jiných osob, majících rodičovskou odpovědnost.

Pozn.:

Česká republika učinila na základě ustanovení článku 21 odst. 1 Dohody následující výhradu obsaženou v listině o schválení:

*a) k článku 6, že za nejnižší věk osob, jimž může být prodáno zvíře v zájmovém chovu bez vyjádřeného souhlasu jejich rodičů nebo osob majících rodičovskou odpovědnost, bude v České republice považován věk **patnáct let**; ....*

(g) správa jmění

- RODIČE JSOU POVINNI SPRAVOVAT JMĚNÍ DÍTĚTE S PÉČI ŘÁDNÉHO HOSPODÁŘE (§ 896 OZ)
- PROHLÁŠENÍ ÚPADKU: ZÁNİK SPRÁVY JMĚNÍ (§ 901 OZ)
- VÝNOS x PODSTATA: použití v zájmu dítěte i rodiny
- NESHODA RODIČŮ V PODSTATNÉ VĚCI, ROZHODNE SOUD (srov. § 897 OZ)
- MAJETKOVÝ OPATROVNÍK (§ 905 OZ)
- PO DOVRŠENÍ ZLETILOSTI: ODEVZDÁNÍ JMĚNÍ DÍTĚTI A VYÚČTOVÁNÍ SPRÁVY (§ 902 OZ)
- NAKLÁDÁNÍ S MAJETKEM DÍTĚTE PODLÉHÁ SOUHLASU SOUDU - viz dále

SOUHLASU JE TŘEBA DLE § 898 OZ ZEJMÉNA K

- a) nabývá nemovitou věc nebo její část a kterým s ní nakládá,
- b) zatěžuje majetek jako celek nebo jeho nikoli nepodstatnou část,
- c) nabývá dar, dědictví nebo odkaz nikoli zanedbatelné majetkové hodnoty, nebo takový dar, dědictví nebo odkaz odmítá, nebo takový dar nebo dar představující nikoli nepodstatnou část jeho majetku poskytuje, nebo
- d) uzavírá smlouvu zavazující k opětovnému dlouhodobému plnění, smlouvu úvěrovou nebo obdobnou, nebo smlouvu týkající se bydlení, zejména nájmu.

⇒ chybí-li souhlas soudu, k právnímu jednání rodiče se nepřihlíží -
zdánlivé právní jednání dle § 551 a násl. OZ

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: VZNIK

vzniká a náleží ex lege § 865/1 OZ

- **VŠEM RODIČŮM DÍTĚTE**, *bez ohledu na existenci manželství, faktického soužití apod.*
- okamžikem **VZNIKU STATUSOVÉHO POMĚRU**
  - matka: porod
  - otec: porod a právní domněnka (I. - III.)

NOSITELSTVÍ v. VÝKON

RODIČOVSKÁ (Z)ODPOVĚDNOST NEZLETILÉHO RODIČE

§ 868/1 OZ

- RO náleží ex lege
- ex lege je výkon RO *pozastaven s výjimkou práva péče*, ledaže soud rozhodne jinak
- RO náleží druhému rodiči a nebo musí být ustanoven poručník (§ 928 n. OZ)

RODIČOVSKÁ (Z)ODPOVĚDNOST NESVĚPRÁVNÉHO RODIČE V TÉTO OBLASTI

§ 868/2 OZ

- RO náleží ex lege
- ex lege je výkon RO *pozastaven*, ledaže soud rozhodne jinak ve věci osobní péče a styku s dítětem
- RO náleží druhému rodiči a nebo musí být ustanoven poručník (§ 928 n. OZ)

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST - VÝKON

§ 875 a násl. OZ, § 906 a 907 OZ rozvod, § 908 OZ odluka

☛ nejlepší zájem dítěte

☛ blíže viz

ROZVOD RODIČŮ S NEZLETILÝMI DĚTMI (výše)

RODIČOVSKÁ ODPOVĚDNOST: MODIFIKACE SOUDEM

- řízení nesporné: § 466 a násl. ZŘS
- POZASTAVENÍ VÝKONU § 869 OZ
z objektivních příčin (brání překážka), soud „může“, jako celek (*sistace*)
- OMEZENÍ VÝKONU § 870 OZ
ze subjektivních důvodů (nevykonává-li řádně), soud „musí“,
částečné vymezení rozsahu omezení
- ZBAVENÍ § 871 OZ
se subjektivních důvodů (zneužívá-li, zanedbává-li) soud „musí“,
jde-li trestnou činností, soud „posoudí“
vždy jako celek

sankce - vhodné zakázat i styk! viz § 872 OZ

sankce - vazba na osvojení viz § 873 OZ

INSTITUTY/-CE NÁHRADNÍ PÉČE O DÍTĚ

PŘEHLED, VÝZNAM, ÚČEL

DÍTĚ JE NEODDĚLITENÁ SOUČÁST PŘIROZENÉ RODINY

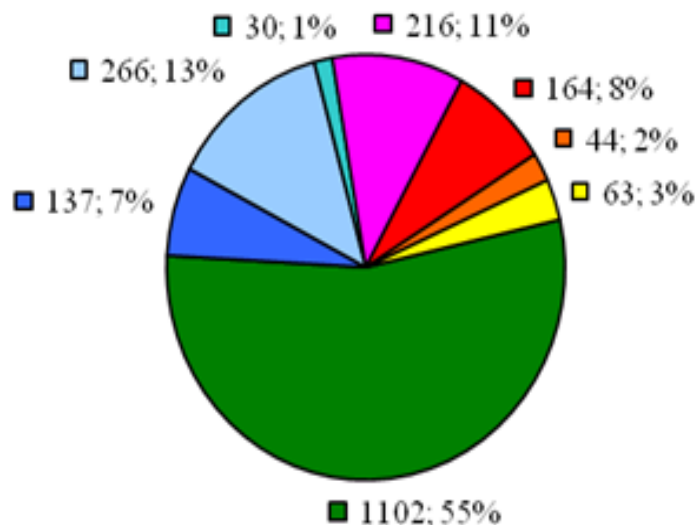

ZÁSADY

- nutnost prevence
- nutnost mírnějších zásahů státu do rodinných poměrů
- sociální, finanční či bytové důvody nemohou vést k odebrání dítěte z rodiny
(viz case ESLP Wallová a Walla v. ČR)
- nutnost sanace přirozené rodiny
- všestranná pomoc odborníků

Kojenecké ústavy a DD - počet propuštěných dětí (2009)

■ Vlastní rodina	■ Adopce pro nezáměr
■ Adopce se souhlasem rodičů	■ Adopcena zákl. zbavení rodič. práv
■ Jiné formy NRP	■ DD pro děti starší 3 let - resort školství
■ Ústavní sociální péče	■ Jinam

www.adopce.com

PŘEHLED INSTITUTŮ

■ RODINNÁ PÉČE

bez změny statusu:

- svěřením do péče

§ 953 OZ

- pěstounská péče

§ 958 OZ

§ 27a, § 47e - 47az ZSPOD

+

poručenství

§ 928 OZ

se změnou statusu:

- osvojení

§ 794 OZ

■ KOLEKTIVNÍ PÉČE

- ústavní výchova

§ 971 OZ

- péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

§ 971 odst. 2 OZ

§ 42 ZSPOD

- ochranná výchova

zákon o soudnictví ve věcech mládeže

(z. č. 218/2003 Sb.)

Soud pro mládež

OSVOJENÍ NEZLETILÉHO NESVÉPRÁVNÉHO POJEM, ÚČEL, VZNIK, ZRUŠENÍ

přijetí cizího nezletilého dítěte za vlastní
statusová změna

POJEM A ÚČEL

- primárně **s t a t u s o v á** změna
- institut náhradní rodinné péče,
n á h r a d n í v pravém slova smyslu, nemůže-li nezletilé dítě žít v rodině původu, se svými rodiči, blízkými příbuznými atd.
- přijetí **c i z í h o** dítěte za vlastní za účelem vzniku **n o v é r o d i n y** pro nezletilé **d í t ě**
- *adoptione natura imitatur*
- rozhoduje pouze **s o u d**, a to na **n á v r h**

NOVINKY DLE OZ

Nové instituty:

- svéprávnost rodiče a její omezení ve vazbě na dítě a jeho osvojení
- domněnka nezájmu rodiče o dítě
- osobní okamžitá péče před předosvojitelskou péčí
- utajení osvojení
- dohled nad úspěšností osvojení

Obsahové novinky:

- možnost soudu zbavit rodiče práva dát souhlas k osvojení
- zakotvení minimální věkového rozdílu 16 let mezi dítětem a zájemci o osvojení
- stanovení minimální věkové hranice 12 let dítěte k udělení souhlasu k osvojení
- odlišení postavení otce a matky ve vazbě na udělení souhlasu k osvojení novorozence
- možnost odvolání souhlasu k osvojení a pozbytí účinků souhlasu
- pozastavení rodičovské odpovědnosti rodiče, kteří dali souhlas k osvojení
- pozastavení vyživovací povinnosti rodiče, jehož dítě bylo umístěno do předosvojitelské péče
- zakotvení možnosti fakultativní okamžité péče budoucích osvojitelů
- rozšíření délky obligatorní předosvojitelské péče na 6 měsíců
umožnění osvojení mezi příbuznými v případě náhradního mateřství
- povinnost osvojitelů informovat dítě o osvojení
- vztáhnutí účinků osvojení i na dítě osvojence
- možnost volby zdvojeného příjmení osvojence, resp. ponechání si stávajícího po zrušení osvojení
- možnost zrušení osvojení jen do tří let od právní moci rozhodnutí

DRUHY OSVOJENÍ

- JEN ÚPLNÉ (viz § 794, § 832, § 833 OZ)
- PRO NEZLETILÉ DĚTI, ale i OSVOJENÍ ZLETILÉHO (§ 846 n. OZ)
- PROSTÉ (1. TYPU, ZRUŠITELNÉ, ale § 840/2 OZ) A NEZRUŠITELNÉ
- TZV. PŘÍMÉ A ZPROSTŘEDKOVANÉ STÁTEM
- INDIVIDUÁLNÍ A SPOLEČNÉ *POUZE* MANŽELY
- TZV. NEPRAVÉ (manželem rodiče dítěte)
- VNITROSTÁTNÍ A DO CIZINY A Z CIZINY

PŘEDPOKLADY PRO OSVOJENÍ

- A) CHYBĚJÍCÍ NEBO NEFUNGUJÍCÍ PŘIROZENÁ RODINA DÍTĚTE
- B) OSVOJITELNÉ DÍTĚ
- C) SOUHLAS RODIČŮ DÍTĚTE, resp. nezájem o dítě
- D) SOUHLAS DÍTĚTE S OSVOJENÍM
- E) ZÁJEM DÍTĚTE
- F) EXISTENCE VHODNÝCH ZÁJEMCŮ
- G) ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSVOJENÍ STÁTEM
- H) OKAMŽITÁ PÉČE A PŘEDOPČNÍ PÉČE
- CH) NÁVRH A SOUDNÍ ŘÍZENÍ

(B) OSVOJITELNÉ NEZLETILÉ NESVÉPRÁVNÉ DÍTĚ (chybně: právně volné dítě)

- **FAKTICKÝ SIROTEK**
  - dítě osiřelé, odložené (baby-box) nebo nalezené

- **SOCIÁLNÍ SIROTEK**
  - dítě, jehož rodiče dali k osvojení souhlas
  - dítě, jehož matka požádala o utajení své totožnosti v souvislosti s porodem
  - dítě, jehož rodiče o dítě nejeví zájem
  - dítě, jehož rodiče byli zbaveni rodičovské odpovědnosti a práva dát souhlas k osvojení dle § 875 OZ

(C) SOUHLAS RODIČŮ DÍTĚTE K OSVOJENÍ

- každý rodič § 809, 810 OZ
(§ 811 nezl., § 812 nesvéprávný
§ 873 zbavený RO a práva dát
souhlas k osvojení)
  - osobní prohlášení
  - nezastupitelný
  - výslovný, určitý a srozumitelný
  - svobodný a vážný
  - bezvýhradný a bezpodmínečný
  - poučený
  - matka až po šestinedělí, otec po
porodu viz § 813 OZ
- odvolání souhlasu § 817 OZ
  - do tří měsíců
  - výjimečně i později
- pozbytí účinnosti
  - § 815 OZ
  - § 816 OZ: po 6 letech
- **PŘÍMÝ** (např. sestra, náhradní
matka)
  - jen v soudním řízení o osvojení
- **BLANKETOVÝ** (bez znalosti
budoucích osvojitelů, cizí)
  - osobní prohlášení u soudu

SOUHLAS RODIČŮ NENÍ DLE § 818 OZ VYŽADOVÁN

odlišit nezáměr rodičů dle § 819 a 820 OZ

(1) Souhlasu rodiče osvojovaného dítěte není k osvojení třeba, pokud rodič

a) byl zbaven rodičovské odpovědnosti a zároveň práva dát souhlas k osvojení,

b) není schopen projevit svou vůli nebo rozpoznat následky svého jednání nebo je ovládnout (+ JEJ SOUD OMEZIL VE SVÉPRÁVNOSTI - viz § 812 OZ), nebo

c) se zdržuje na neznámém místě a toto místo se nepodaří soudu v součinnosti s dalšími orgány veřejné moci zjistit ani při vynaložení potřebné pečlivosti.

(2) Jsou-li tyto skutečnosti dány u obou rodičů, vyžaduje se k osvojení souhlas poručníka, popřípadě souhlas opatrovníka, kterého k tomu účelu jmenuje soud; to platí i v případě, že oba rodiče zemřeli nebo že rodičovství k osvojovanému dítěti nebylo určeno. Před udělením nebo odmítnutím souhlasu musí být zjištěny všechny rozhodné skutečnosti týkající se osvojovaného dítěte a jeho rodiny, které by mohly mít vliv na rozhodnutí o osvojení; zejména se zjistí, zda osvojované dítě má blízké příbuzné a zda ti mají zájem o dítě pečovat, a vyslechne se i ten, v jehož péči se osvojované dítě právě nalézá.

NEZÁJEM RODIČŮ DLE § 819 A § 820 OZ

- ZJEVNÝ, SOUSTAVNÝ,
HRUBÝ, TRVALÝ
NENAPRAVITELNÝ

§ 820/1 OZ: VYVRATITELNÁ
DOMNĚNKA NEZÁJMU:
3 MĚSÍCE

- poučení OSPOD není
třeba: změna místa
820/2 OZ

- NAPRAVITELNÝ,
ODSTRANITELNÝ
NEZÁJEM - pomoc a
poučení OSPOD -
DALŠÍ 3 MĚSÍCE

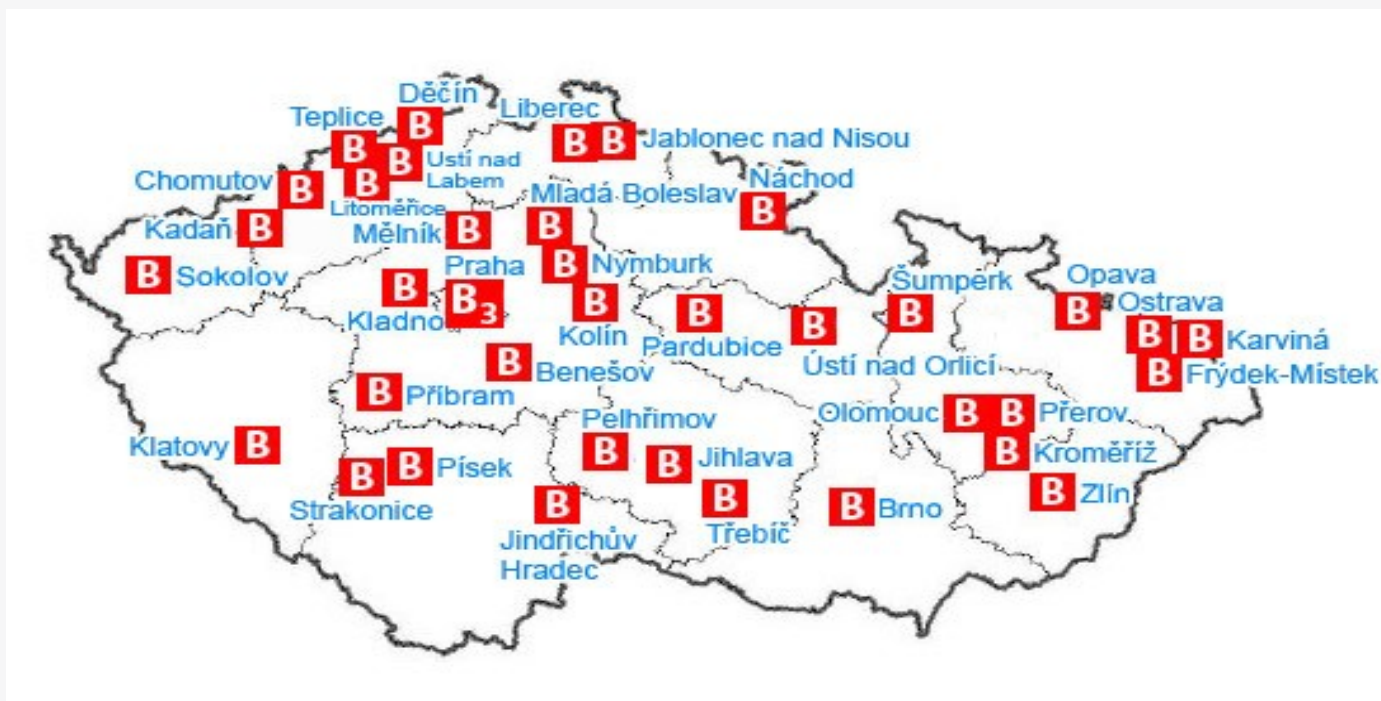

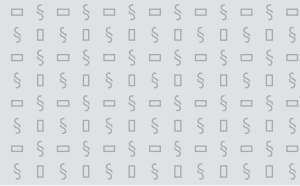

viz www.statim.cz

celkem: 70 boxů, 143 dětí - stav ke dni 25. 10. 2016

tzv. incidenční řízení / řízení o nezájmu

§ 821 OZ:

posuzování nezájmu o dítě **před soudem** na návrh

- a) OSPOD jako opatrovníka
- b) rodiče

§ 427 písm. c) ZŘS:

„Řízení ve věcech osvojení nezletilého“

význam: a) dítě je osvojitelné

b) lze zahájit zprostředkování osvojení

PRÁVA PRAVDĚPODOBŇÉHO OTCE

■ § 783 OZ

právo podat návrh na určení otcovství podle III. domněnky otcovství

■ § 830 OZ

dítě nemůže být osvojeno, dokud rozhodnutí ve věci otcovství, zahájeném na návrh muže, který o sobě tvrdí, že je otcem osvojovaného dítěte, nenabude právní moci

(D) SOUHLAS DÍTĚTE S OSVOJENÍM

■ S VLASTNÍM

§ 806 odst. 1 OZ: více než 12 let
- pravidlem souhlas

§ 807 OZ: méně než 12 let -
souhlas opatrovník, ale
vyjádření dítěte

čl. 12 Úmluvy D:
participační práva

■ SVÉHO DÍTĚTE

§ 811 odst. 1 OZ
více než 16 let: ano
méně než 16 let: zdánlivé

■ pouze v soudním řízení

■ nutnost zkoumání nezájmu v
incidenčním řízení

(F) EXISTENCE VHODNÝCH ZÁJEMCŮ O OSVOJENÍ

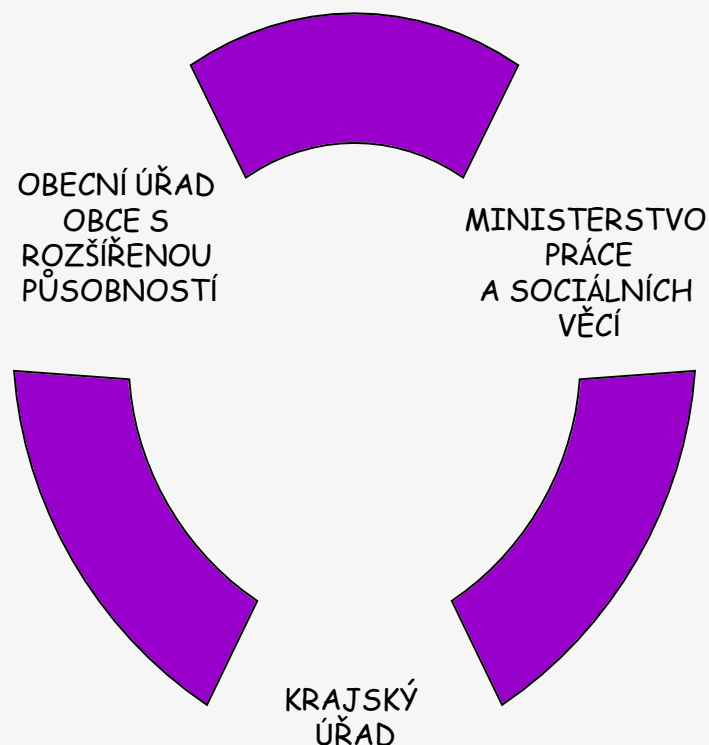
§ 799 OZ zletilý, svéprávný + § 827 OZ:

- společně jen manželé (§ 800 OZ)
- manžel rodiče dítěte
- jeden z manželů (se souhlasem druhého, výjimky)
- osamělá osoba - výjimečně (§ 800 OZ)
- přiměřený věkový rozdíl (§ 803 OZ: 16 let)
- překážka příbuzenství (§ 804 OZ, náhradní mateřství)
- zdravotní stav
- realita vlastních dětí (§ 801 OZ)

(G) ZPROSTŘEDKOVÁNÍ OSPOD (orgány soc. právní ochrany dětí)

- upravuje §§ 19a-27 ZSPOD
- vyhledávání dětí
- vyhledávání zájemců
- vytváření spisové dokumentace
- kraj: evidence
- odborné posuzování
- příprava
- nalezení vhodného „páru“
- právo na seznámení
- právo na preadopční péči

nový § 19a odst. 2 ZSPOD

- zprostředkování osvojení **nesmí** provádět jiné orgány, právnické nebo fyzické osoby, než jsou orgány soc. právní ochrany uvedené § 4 odst. 1 ZSPOD, tedy:
  - Krajské úřady
  - Obecní úřady obcí s rozšířenou působností
  - Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí

TZV. PŘÍMÉ OSVOJENÍ

- NEZPROSTŘEDKOVANÉ STÁTEM
- RODIČE A ZÁJEMCI O OSVOJENÍ SE ZNAJÍ
- novinky proti obchodování s dětmi:
  - § 10a odst. 1 ZSPOD: povinnost zdravot. zařízení hlásit opuštění dítěte matkou
  - § 10a odst. 2 ZSPOD: povinnost cizí osoby hlásit převzetí dítěte od rodičů
  - § 16a odst. 1 ZSPOD: povinnost OSPOD zvážit opatření k ochraně dítěte a pomoci tzv. legalizovat vztah

ad H) OKAMŽITÁ A PREADOPČNÍ PÉČE

§ 823 OZ

ÚČEL: zajištění osobní péče mimo ústav

- ihned
- se souhlasem rodičů, i bez souhlasu: baby-box
- rozhoduje soud
- rodič má právo udělit souhlas k osvojení, ale také právo souhlas k osvojení odvolat

§ 826 OZ

ÚČEL: navázání vztahu jako rodiče a děti

- OBLIGATORNÍ
- AŽ PO UPLYNUTÍ 3 MĚSÍCŮ OD SOUHLASU K OSVOJENÍ
- § 829 OZ: 6 měsíců
- NA VLASTNÍ NÁKLAD
- ROZHODUJE SOUD: § 826 OZ

§ 825 OZ: POZASTAVUJE SE VÝKON RO RODIČŮ - resp. po uplynutí 3 měsíců po souhlasu - poručník

§ 829 OZ: POZASTAVUJE SE VYŽIVOVACÍ POVINNOST RODIČŮ¹⁰⁶

ad CH) NÁVRH A SOUDNÍ ŘÍZENÍ

Návrh zájemců o osvojení

Řízení: § 427 a násl. ZŘS

- Účastníci:
  - rodiče, kteří udělují souhlas (příp. poručník)
s výjimkami:
    - *nedávají souhlas*
    - *dali blanketový souhlas*
    - *soud rozhodl o nezájmu*
  - dítě
  - zájemci o osvojení, příp. zájemce a jeho manžel
- Nutný zásadně výslech účastníků - osobně
- Rozsudek o osvojení: konstitutivní, statusový

DŮSLEDKY OSVOJENÍ

§ 832 a násl. OZ

- zanikají vazby na přirozenou rodinu (výjimka pro osvojení manžela matky)
- vznikají vazby na osvojitelskou rodinu fikce vztahu rodiče a děti a ostatní příbuzní
- *ex lege* dochází ke změně příjmení dítěte - § 835 OZ: lze zdvojené příjmení
- zápis nových skutečností do matriky - knihy narození *výslovně § 797 OZ (z. č. 342/2006 Sb.)* nový rodný list
- **statusová změna významná pro celý právní řád**

zákon č. 40/1992 Sb. (o nabývání st. občanství)

- dítě nabývá státní občanství ČR

zákon č. 301/2000 Sb. (o matrikách, jménu a příjmení)

- osvojitelé mohou dítěti *zvolit* nové, resp. druhé jméno

ZRUŠENÍ OSVOJENÍ

§ 840 OZ

- ZE ZÁVAŽNÝCH DŮVODŮ
- NA NÁVRH OSVOJENCE NEBO OSVOJITELŮ
- ROZHODUJE SOUD

§ 840 odst. 2 OZ

- zrušit lze jen do tří let, ledaže je osvojení v rozporu se zákonem

DŮSLEDEK:

- DÍTĚ SE „PRÁVNĚ“ VRACÍ DO PŮVODNÍ RODINY
- NOVÝ ZÁPIS DO MATRIKY, NOVÝ RODINÝ LIST
- MĚNÍ SE PŘÍJMENÍ DÍTĚTE - § 842 OZ: ledaže dítě nechce
- JE-LI DÍTĚ NEZLETILÉ, JE NUTNÉ ZKOUMAT MOŽNOST „FAKTICKÉHO“ NÁVRATU DÍTĚTE K RODIČŮM

UTAJENÍ OSVOJENÍ DLE § 837 OZ

(1) Osvojitel nebo osvojenec může navrhnout, aby soud rozhodl, že osvojení a jeho okolnosti mají být utajeny před rodinou původu dítěte. To obdobně platí i pro utajení pokrevního rodiče a jeho souhlasu k osvojení.

(2) Třebaže byly osvojení a jeho okolnosti nebo pokrevní rodič a jeho souhlas k osvojení utajeny, může soud rozhodnout o jejich odtajnění, odůvodňuje-li to velmi závažná situace ohrožující osvojené dítě na životě nebo na zdraví.

POVINNOST INFORMOVAT DÍTĚ DLE § 836 OZ

Osvojitel je povinen informovat osvojence o **skutečnosti** osvojení, jakmile se to bude jevit vhodným, nejpozději však do zahájení školní docházky.

DOHLED NAD ÚSPĚŠNOSTÍ OSVOJENÍ DLE § 839 OZ

(1) Bez zřetele k tomu, zda je dohled nad úspěšností osvojení uložen, poskytne zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí osvojitelům poradenství a služby spojené s péčí o osvojence.

(2) Odůvodňují-li to okolnosti případu, nařídí soud i bez návrhu nad osvojitelem a osvojencem dohled na dobu nezbytně nutnou, jejíž délku zároveň určí; dohled vykonává zpravidla prostřednictvím orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

MEZINÁRODNÍ OSVOJENÍ

TZV. HAAGSKÉ

- DLE ÚMLUVY O OCHRANĚ DĚTÍ A SPOLUPRÁCI PŘI MEZIN.OSVOJENÍ (č. 43/2000 Sb. m. s.)
- ÚSTŘEDNÍ ORGÁNY
  - ÚŘAD PRO MEZINÁRODNĚPRÁVNÍ OCHRANU DĚTÍ

JINÉ

z ciziny do ČR (ne Úřad)
2010: 28
½ 2011: 17

z ČR svěřeno do preadopční péče v cizině
2010: 36
½ 2011: 20

http://www.umpod.cz/fileadmin/user_upload/osvojeni/Statistika.pdf

SVĚŘENÍ DÍTĚTE DO PÉČE JINÉ OSOBY

§ 953 a násl. OZ

- účel: osobní péče
- preference osoby příbuzné či dítěti blízké, lze-li rodičům nebo prarodičům stanovit výživné
- bydliště na území ČR
- vymezení práv a povinností soudem - přiměřeně PP

PĚSTOUNSKÁ PÉČE

§ 958 a násl. OZ

- účel: osobní péče
- preference péče osoby příbuzné či dítěti blízké, nelze-li rodičům nebo prarodičům stanovit výživné
- bydliště na území ČR
- vymezení práv a povinností: zákon (běžné věci, ne RO), ale lze soudem modifikovat dle potřeb
- povinnost umožnit styk dítěte s rodiči
- neshoda: soud

DRUHY PĚSTOUNSKÉ PÉČE

- nukleární rodina
§ 958 n. OZ

- manželé
- jeden z manželů
- jedna osoba

Financování:

- dávky PP
- § 36 - 43 ZSSP
- nově § 47e - 47za ZSPOD

- široká rodina
§ 47a - 47az ZSPOD, nová část
pátá

- zařízení pro výkon PP,
tj. byt pro rodinu s větším
počtem dětí
- SOS dětské vesničky
- vlastní byt pěstouna

- pěstounská péče na
přechodnou dobu
(dříve: § 45a odst. 2 ZOR)
§ 958/3 OZ - § 27a ZSPOD

PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU

§ 958 odst. 3 OZ, odkaz na zvl. zákon/§ 27a ZSPOD

- návrh OSPOD, krajský úřad
  - rozhoduje: soud
  - na dobu:
    - po kterou rodič nemůže dítě ze závažných důvodů vychovávat
    - po jejímž uplynutí lze dát souhlas rodiče s osvojením
    - dobu do pravomocného rozhodnutí soudu o tom, že k osvojení není třeba souhlasu rodičů
- po třech měsících: přezkoumání, nejdéle 1 rok

PORUČENSTVÍ

§ 928 a násl. OZ

- zásadně příbuzní, osoby blízké - naznačili rodiče
- zásadně všechny práva a povinnosti rodičů - soud i jinak
- stálý dozor soudu - zprávy
- ne běžné rozhodování: schválení soudem
- správa jmění dítěte: soupis jmění, závěrečná zpráva

§ 929 OZ

- veřejný poručník

ÚSTAVNÍ VÝCHOVA

§ 971 OZ

- nikoli sociální důvody
- označení zařízení v rozsudku
- nejdéle na tři roky - prodlužování
- zkoumání podmínek trvání: 6 měsíců

§ 971/2 OZ

x zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

- nejdéle 6 měsíců

OSVOJENÍ ZLETILÉHO

Osvojení, které je obdobou osvojení nezletilého

§ 847 OZ

(1) Zletilého lze osvojit, jestliže

a) přirozený sourozenec osvojovaného byl osvojen tímž osvojitelem,

b) v době podání návrhu na osvojení byl osvojovaný nezletilý,

c) osvojitel pečoval o osvojovaného jako o vlastního již v době jeho nezletilosti nebo

d) osvojitel hodlá osvojit dítě svého manžela.

(2) Zletilého nelze osvojit, jestliže by to bylo v rozporu s odůvodněným zájmem jeho pokrevních rodičů.

(3) Ustanovení o osvojení nezletilého, včetně ustanovení o následcích osvojení, se použijí, s výjimkou § 838 a 839, obdobně.

Osvojení, které není obdobou osvojení nezletilého

§ 848 OZ

(1) Není-li to na újmu důležitých zájmů potomků osvojitele nebo potomků osvojovaného, lze osvojit zletilého výjimečně také z důvodů hodných zvláštního zřetele, pokud to je přínosné pro osvojitele a osvojence navzájem, nebo v odůvodněných případech alespoň pro jednoho z nich.

(2) Ustanovení o osvojení nezletilého, včetně ustanovení o jeho následcích, se použijí přiměřeně.

§ 849 OZ

(1) Osvojenci a jeho potomkům nevzniká osvojením příbuzenský poměr vůči členům rodiny osvojitele a nenabývají vůči nim žádných majetkových práv. Osvojitel nenabývá osvojením žádných majetkových práv vůči osvojenci a jeho potomkům.

(2) Osvojenec a jeho potomci nepozbývají¹²⁰ osvojením práv ve vlastní rodině.

VÝŽIVNÉ PRÁVO v POVINNOST

ÚČEL VÝŽIVNÉHO

- ZABEZPEČENÍ A ÚHRADA VŠECH ODŮVODNĚNÝCH POTŘEB OPRÁVNĚNÉHO OSOBOU POVINNOU
  - ROZSAH: VIZ JEDNOTLIVÉ DRUHY VÝŽIVNÉHO
- ÚČELU LZE DOSÁHNOUT I JINAK:
  - TITULEM PRO POSKYTOVÁNÍ VÝŽIVY MŮŽE BÝT NAPŘ.:
    - SMLOUVA (O DŮCHODU § 2701 OZ)
    - DELIKT (ODŠKODNÉ § 2962 - 2967 OZ)
  - TITULEM MŮŽE BÝT I VEŘEJNOPRÁVNÍ PŘEDPIS - PŘEDPISY SOC. ZABEZP.

ZÁSADY

- odvozenost od statusových práv rodinných:
  - manželství
  - registrované partnerství - zvl. zákon
  - rodičovství
  - příbuzenství (předkové či potomci)
- taxativní výčet osob povinných a oprávněných:
  - manželé/rozvedení manželé
  - registrovaní partneři/bývalí registrovaní partneři
  - příbuzní v řadě přímé
  - neprovdaná matka a těhotná žena vůči otci dítěte (zvláštní případ - společné rodičovství)
    - nikoli druh a družka, nevlastní rodič, sourozenci, švagři ...
    - faktické dobrovolné plnění - význam dle § 1637/1 a § 2966 OZ

- předpokladem zásadně stav odkázanosti na výživu
§ 911 OZ
(se zákonnými výjimkami)

- kogentnost
- nepřevoditelnost
- nepromlčitelnost (netýká se práva na jednotlivé plnění)

dále viz

- společná ustanovení o výživném § 921 a násl. OZ
- jiná ustanovení: např. § 613, § 1988/1, § 1665 OZ

- **zvláštní ochrana nezletilých dětí**
  - *ex offo*
  - kumulace s jinými věcmi - otcovství, rozvod
  - lze přiznat i tři roky zpětně (NOVĚ I PRO ZLETILÉ)
  - exekuce - přednostní pohledávka
  - zvláštní způsoby exekuce (řidičské oprávnění)

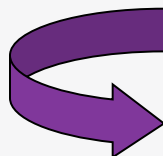
DRUHY VÝŽIVNÉHO

- vyživovací povinnost rodičů k dětem (§§ 915 - 919 OZ)
- vyživovací povinnost dětí k rodičům (§§ 915 - 919 OZ)
- vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými - potomky a předky (§§ 915 - 919 OZ)
- vyživovací povinnost mezi manžely (§ 697 OZ)
- vyživovací povinnost mezi rozvedenými manžely (§§ 760 - 763 OZ)
- vyživovací povinnost otce k matce jeho dítěte (§ 920/1 OZ)
- vyživovací povinnost pravděpodobného otce k těhotné ženě (§ 920/2, 3 OZ)

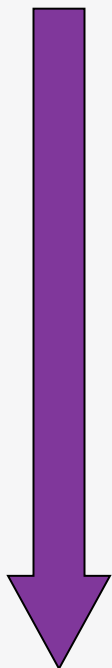

ROZSAH VÝŽIVNÉHO

- zákon *nezná objektivizaci výživného* (např. tabulky, procenta, dříve: metoda soudce Gerlicha), min. nebo max. výši (Slovensko: 30% životního minima na nezl. dítě); => doporučující tabulky ministerstva spravedlnosti
- výživné nemá pouze spotřební charakter

- možnosti, schopnosti a majetkové poměry povinného *reálné i potencionální*: § 913 OZ
- a
- odůvodněné potřeby oprávněného
zpravidla stav odkázanosti na výživu § 911 OZ

- *STEJNÁ ŽIVOTNÍ ÚROVEŇ/
STEJNÁ HMOTNÁ
A KULTURNÍ ÚROVEŇ*
- *SLUŠNÁ VÝŽIVA*
- *PŘIMĚŘENÁ VÝŽIVA*
- *dříve také NUTNÁ*

Návrh doporučení výše výživného

Věk dítěte	Díl z platu připadající na výživné
0 - 5 let	11 - 15 %
6 - 9 let	13 - 17 %
10 - 14 let	15 - 19 %
15 - 17 let	16 - 22%
18 a více let	19 - 25%